

In honorem

Danilo Gheno 80 éves

Minden nemzetnek fontos, hogy külföldön is legyenek olyan tudósok, akik megismertetik és terjesztik nemzeti tudományainak eredményeit, sőt saját érdeklődésük jóvoltából és kutatásaik révén értékes adalékokkal járulnak hozzá a hazai szakemberek munkásságához. E tekintetben már több évtized távlatából megállapíthatjuk, hogy Olaszországban Danilo Gheno professzor emelkedett ki a szakma képviselői közül a nemzetközi finnugor kutatók terén. Danilo Gheno, a Padovai Egyetem finnugor és magyar szakának nyugdíjas vezető professzora 2024. május 8-án töltötte be 80. életévét.

Jubilánsunk az észak-olaszországi Vicenza közelében lévő Romano d'Ezzelino községben született. A híres Monte Grappa közeli Bassanóban érettségizett, majd Padovába ment tanulni. A magyar humanisták számára is jelentős szerepet játszó Padovai Egyetemen orosz–magyar szakon végzett, majd ugyanitt doktorált 1969-ben. Már egyetemi évei alatt is járt ösztöndíjasként Magyarországon, Finnországban, Németországban és az akkori Szovjetunióban. 1972-től három éven át a szegedi egyetem olasz tanszékén dolgozott lektorként.

1975-ben megpályázta a firenzei egyetemre kiírt állást, ahol rövidesen docenssé nevezték ki. A nyolcvanas évek második felében a finnországi Turku Egyetem vendégtanáraként is tevékenykedett. A kilencvenes években a magyar szak vezetője lett Firenzében, majd 1999-ben tért vissza „anyaegyetemére”, Padovába. Innen ment nyugdíjba 2008-ban, majd családjával visszaköltözött firenzei lakásukba.

Danilo Gheno egyetemi oktatóként nagyon fontosnak tartotta a nemzetközi kapcsolatok ápolását. A hungarológiai Erasmus-program egyik leglelkesebb szervezője volt, melynek keretében rendszeresen tartott előadásokat, kurzusokat Jyväskylä, Tartu, Debrecen, Bécs, Hamburg, Berlin és Párizs magyar, ill. finnugor tanszékein. Ennek keretében kialakult egy nemzetközi kutatógárda, amelynek tagjai lelkesen vettek részt a közös hungarológiai kutatásokban, konferenciák szervezésében és kiadványok szerkesztésében. Ugyan-

akkor azt is fontosnak tartotta, hogy a diákjai is megismerkedjenek a külföldi lehetőségekkel: tanítványait rendszeresen küldte a magyar és finn nyári egyetemekre.

A jubiláns kezdeti finnugrisztikai munkásságnak legfontosabb tétele az erza-mordvin névutókról írott disszertációja, amely két részletben jelent meg a Nyelvtudományi Közleményekben, 1975–76-ban (NyK 77/1: 45–56, 78/1: 39–70). Emellett a mordvin nyelvészet számos egyéb kérdésével is foglalkozott, pl. a tagadással, a névszók határozottságával stb. Állást foglalt a volgai alapnyelv vitájában: logikus gondolatmenettel, világos okfejtéssel bizonyította, hogy nyelvészeti, grammatikai alapokon semmi okunk feltételezni az ún. volgai alapnyelv meglétét. A mordvin irodalmi nyelvek egységének kérdésében is osztotta magyar kollégái álláspontját.

Az ünnepelt tudományos munkásságát folyóiratunkban 60. születésnapja alkalmából már részletesen ismertettük (vö. Maticsák, FUD 11 [2004]: 173–175). Itt csak néhány szóval villantjuk föl sokoldalú tudományos érdeklődésének főbb irányait.

Jelentős hungarológiai, kontrasztív nyelvészeti munkái közül ki kell emelnünk a frazeologizmusokkal foglalkozó tematikát: közmondások, szólások, italianizmusok. Rendkívül népszerűek, a nyelvtanulásban, tanításban nagyon jól használhatók állandó szerzőtársával, az ELTE professzorával, Fábíán Zsuzsannával írt könyvei: *Italianizmusok – olasz állandó szókapcsolatok, szólások és közmondások* (1986, 1989, 1991, 1993), *Olasz–magyar kifejezések és szólások szótára* (2003), *Olasz–magyar kifejezések szótára. 10000 olasz állandó szókapcsolat, szólás és közmondás a magyar megfelelőikkel* (2021), illetve a Zaicz Gáborral együtt készített *Verba manent. Suomi-unkaritalia fraseologia* (Jyväskylä, 2001). Magyar–olasz kontrasztív nyelvészeti munkái közül feltétlenül megemlítendő a magyar mondattan elsajátításának nehézségeivel foglalkozó tanulmánya és az olasz nyelvjárásoknak a magyarra gyakorolt hatását taglaló írása is.

Munkásságában mindig jelentős helyet foglaltak el a múlt jeles olasz tudósai, akiknek relevanciájuk volt a finnugor kutatástörténetben.

Az ünnepelt különösen szívén viseli a magyar kultúra olaszországi terjesztését, népszerűsítését. Ennek részei a magyar személyeket méltató írásai, enciklopédiai szócikkei, magyar írókról közölt tanulmányai. Jelentősnek tartjuk szakfordításait is, melyek segítségével az olaszországi szakemberek, diákok, nyelvészet iránt érdeklődők jobban megismerhetik a magyar nyelvészek munkásságát. Ő ültette át olaszra Gomboz Zoltán jelentéstani és nyelvtörténeti válogatott tanulmányait (Bologna 1973), Károly Sándor jelentéstaniát (Nápoly 1980), Hajdú Péter uralisztikai tankönyvét (Torino 1992), Benkő

Loránd *A történeti nyelvészet alapjai* c. opuszát (Padova 2000) és Keresztes László *Gyakorlati magyar nyelvtan*-át (Debrecen 2000).

Danilo Gheno harmadik kutatási témája a fennológia: meg kell említenünk a Kalevalával és a Kanteletarral foglalkozó írásait, valamint az *Enciclopedia Italiana* számára Väinö Linnáról és Pentti Saarikoskiról írott szócikkeit is.

Az ünnepelt több jeles nyelvészeti társaságnak (Società Italiana di Glottologia, Societé Finno-Ougrienne, Centro Interuniversitario per gli Studi Ungheresi in Italia) tagja. Hosszú ideig szerkesztője volt a Firenzében megjelenő Quaderni del Dipartimento di Linguistica és a Ponto Baltica c. folyóiratnak.

Danilo Gheno a debreceni nyári egyetem kurzusain ismerkedett meg a gyakorlati nyelvvel először mint résztvevő, majd később már előadóként tért vissza. Itt ismerkedtünk meg vele igazából, és innen datálódik a későbbi barátságunk is. Ennek jóvoltából folyamatosan és rendszeresen találkoztunk különböző fórumokon, pl. kölesönösen meghívott előadóként egyetemi kurzusokon és nemzetközi konferenciákon. Sőt, családi barátságok is szövődtek közöttünk, amelynek során többször látogattunk el a Gheno család cittadellai és firenzei otthonába. Néhányszor Debrecenben is vendégül láthattuk a Gheno-házaspárt.

Ebből következik, hogy konstatálhattuk: egy ilyen életpályát a legkritább esetben lehet befutni, egy ilyen életművet nagyon nehezen lehet létrehozni a családi háttér nélkül. Az ünnepelt felesége, Katalin asszony és lányuk, Vera – mindketten diplomás bölcészek – nemcsak az otthoni légkör, a családi hangulat felelősei, hanem olyan szakmai partnerek is, akik mindig segítenek, amikor a családfő el-elakad a fordítások labirintusában.

Hús évvel ezelőtt ezt írtuk: kívánjuk Neked, hogy a 70., majd 75., 80. (stb.) születésnapodon is jó egészségben olvasd a FUD 21., 26., 31. (stb.) számában írott köszöntőinket! Néhány „állomás” sajnálatosan kimaradt, de örülünk, hogy most, a 31. számban ismét köszönhetünk. Teljenek napjaid jókedvben, egészségben és örömben kedves családot körében. A debreceni kollégák nevében is barátsággal:

KERESZTES LÁSZLÓ – MATICSÁK SÁNDOR

DOI: 10.52401/fud/2024/25